

סימן לה

מילה בעייתית בשבת

בזמנה, אע"פ שאינה בהידור, או מצוה בהידור, אע"פ שאינה בזמנה. המג"א (סי' כ"ה ס"ק ב') הוכיח מהגמ' (יבמות ל"ט ע"א) שמצוה בזמנה עדיפה. אך יש חולקים עליו וסוברים שהידור מצוה עדיף, אע"פ שהמצוה אינה בזמנה: עי' חיי-אדם (כלל ס"ח סעי' א' ונשמת אדם שם ס"ק א'). מיהו בסעי' ו' פסק כדעת המג"א, וצ"ע. ועי' שד"ח (כרך ד' עמ' 149, כללים, ערך "זריזין מקדימין" אות א'), שהביא פוסקים רבים החולקים על המג"א. (ובתרוה"ד, סי' ל"ה, הביא את הראיה ממסכת יבמות; אולם כתב שרק כאשר יש חשש שהמצוה תתבטל לגמרי, אזי זריזין מקדימין). ועוד עי' בשד"ח (כרך ד' עמ' 114) שכתב שמצוה בזמנה עדיפה. (ועי' נשמת אברהם, יו"ד סי' רס"ב סעי' ב').

והנה, אם נקבל את דעת המג"א, הסובר ששיהווי מצוה לא משהינן, ויש למול מילה בזמנה גם אם אינה בהידור, צ"ע אם לעשות כן בשבת. ואע"פ שחביבה מצוה בשעתה אפילו כדי לדחות את השבת (עי' פסחים ס"ה ע"ב); במה דברים אמורים? כאשר המצוה מתקיימת גם בשבת ללא פגם. אך בנד"ד ייתכן שהמצוה שתתקיים בשבת לא תהיה שלמה אלא חלקית, וצ"ע אם לקיים מצוה כזו בשבת. ובשלמא בחול אין לנו מה להפסיד, שהרי גם אם אולי לא קיימנו את המילה בשלמותה, לפחות קיימנו אותה באופן חלקי. וייתכן שגם יצאנו ידי חובה במילה זו, לדעת הדברי-יחיים. וא"כ ממה נפשך עדיף לקיים את המצוה בשעתה: כי אולי יצאנו ידי חובה. ואף אם לא יצאנו ידי חובה, לא הפסדנו שום דבר, ונוכל להשלים את המילה לאחר זמן. (ואולי יש לדמות מילה חלקית לחצי שיעור, שיתכן שיש מצוה גם בחצי שיעור. ויש לחלק, ואכמ"ל). אך כאשר המילה החלקית נעשית בשבת, אם זו לא מילה – הרי חיללנו שבת, ויצא שכרנו בהפסדנו.

ראשי פרקים

שאלה

- א. הצגת הבעיה
- ב. התחלת מילה בשבת
- ג. התחלת מילה בשבת סמוך לשקיעה
- תשובה
- מסקנות

שאלה

תינוק נולד בשבת עם מום בשופכה. הרופאים יצטרכו לנתח אותו ניתוח פלסטי בגיל מבוגר יותר, ולשם כך זקוקים הם לעור הערלה. לדעתם, מומלץ לדחות את המילה, ולעשות אותה עם הניתוח הפלסטי. והנה רופא שהוא גם מוהל מוכן למול את התינוק בזמנו ע"י שישאיר חלק מעור הערלה מחובר. דבר זה יאפשר להשתמש אה"כ בעור הערלה לניתוח הפלסטי, אך כרגע ניתן יהיה לקיים בכך את מצוות המילה.

א. הצגת הבעיה

לפנינו שתי אפשרויות:

- א. לדחות את הברית עד שיתאפשר הניתוח הפלסטי. ההיתר לבטל עשה כדי להציל אבר מבוסס על תשובת האבניגזר (יו"ד סי' שכ"א).
 - ב. לקיים כרגע ברית חלקית, ולהשאיר חלק מעור הערלה מחובר. היתר זה מבוסס על תשובת הדברי-יחיים (ה"ב יו"ד סי' קי"ד קי"ח).
- אם היה מדובר על יום חול, היה מקום לומר שאולי יש להעדיף את האפשרות השנייה, ולקיים את הברית בזמנה, למרות שאין היא ברית מהודרת. ולכאורה השאלה כאן היא מה עדיף? מצוה

הילקט בפשיעה, הוא שחייב כרת אם עשה כן בשבת, כי לא קיים את המילה כהלכתה. אך כאשר אינו יכול לסיים, כי התינוק זקוק לחלק מעור הערלה, הרי המוהל דומה לאנוס. שהרי התורה היא שחייבה אותו למול בזמנו, ואפילו בשבת, ואע"פ שהמילה אינה גמורה; והוא, הרי עשה את כל המוטל עליו, וא"כ יתכן שאינו חייב כרת. הא למה הדבר דומה? למי שמל על מנת שאחר יפרע, והשני לא פרע. האם הראשון יתחייב כרת על המילה שעשה? או ליתר דמיון, מי שידע רק למול ואינו יודע לפרוע, האם מותר לו למול בשבת? וצ"ע.

ג. התחלת מילה בשבת סמוך לשקיעה

והנה מבואר בגמ' (שבת קל"ג ע"ב), שאם מל לפני בין השמשות של מוצאי-שבת, והזהירוהו שלא ימול, והוא מל מתוך הנחה שיספיק לגמור את המילה לפני צאת השבת ולא הספיק – חייב כרת על חילול שבת. ואינו חייב סקילה, כי סוף-סוף הוא סבר שלא יחלל שבת, ולא קיבל עליו התראה. ומסתבר שהמוהל שסבר שיספיק למול למרות שהתרו בו שלא יעשה כן, סבר שזהו הדין; שמכיון שהתורה ציוותה אותו למול ביום השמיני, ולא נותר זמן, עליו לעשות ככל שיספיק. וסבר שאע"פ שלא יגמור בשבת, חייב לפחות להתחיל במצוה, כי זוהי חובתו, לעשות מה שניתן לעשות. ודמי למי שאפשר למול רק חצי מילתו, שחובה עליו למול את חצי מילתו, כי זהו מה שציוותה אותו התורה. וזוהי טעותו, כי התורה ציוותה, לפחות בשבת, רק על מילה שלמה, ולא על חצי מילה; כי חצי מילה אינה דוחה שבת. וכמו ששם חייב כרת, הוא הדין בנד"ד.

מיהו יש לחלק. שם החיוב הוא למול מילה שלמה אלא שאין זמן למול את כולה, ולכן חצי מילה אסורה וחייב כרת. אך כשאי אפשר למול אלא חצי מילה, זוהי חובתו, ומילה כזו דוחה שבת.

והשאלה העקרונית היא אם הציצין הנותרים מעכבין את המילה (עי' שו"ע יו"ד סי' רס"ד סעי' ה'). וייתכן שאם העטרה תיגלה כולה, אע"פ שנשאר קצת מעור הערלה מחובר לגוף, יש כאן מילה ופריעה. מאידך יש לומר שאין כאן קיום מלא של המצוה. ומספק עדיף לעשות מילה בזמנה, אע"פ שאינה מושלמת, מאשר לדחותה לזמן אחר. (עיין "נשמת אברהם", יו"ד סי' רס"ב סעי' ב' עמ' קס"ח, שהביא מחלוקת פוסקים בענין זה, ולדעת רבים מהם יש לסמוך על הדברי-חיים, ולמול לכתחילה באופן כזה).

ב. התחלת מילה בשבת

ולכאורה הדבר תלוי בשאלה אם מותר לשני בני אדם לחלק ביניהם את המילה בשבת, כאשר הראשון מל והשני פורע. שאלה זו נידונה בשו"ע (יו"ד סי' רס"ו סעי' י"ד):

יש ליוהר שלא ימולו שני מוהלים מילה אחת בשבת, שזה ימול וזה יפרע; אלא המל עצמו הוא יפרע.

ועל כך כתב הרמ"א:

ולא מצאתי ראייה לדבריו. ואדרבה, נראה לי דשרי. דהא מילה דחייא שבת כמו עבודה במקדש, שכמה כהנים היו עובדים... וע"כ טוב להחמיר לכתחילה, אעפ"י שמדינא נראה לי מה שכתבתי. ולדעת הרמ"א, אע"פ שהמל אינו גומר את המילה, כל חלק וחלק של המילה הוא מצוה בפני עצמה ודוחה שבת. אולם גם לפי הרמ"א, שהתיר, יש לומר שרק כאשר ידוע שהשני יסיים את המילה כהלכה, אז מותר לראשון להתחיל בה. אך כאשר ידוע לראשון מראש שהמילה לא תסתיים בשבת, יתכן שלא הותר לו להתחיל ולמול כלל ועיקר. ואכן מסתבר שהדבר אסור, שכן משמע מהגמ' בשבת (קל"ג ע"ב), שם נאמר: ת"ד: מהלקטין (רש"י: בציצין המעכבין) את המילה. ואם לא הילקט, ענוש כרת.

כלומר, שאם לא מל מילה גמורה בשבת, אסור היה לו למול מעיקרא. ורק כאשר שנים מלים, מותר לראשון למול על מנת שהשני יסיים. מיהו יש מקום לומר שרק כאשר מל ולא

תשובה

למעשה נראה שמחמת הספק יש לאסור את קיום המילה הזאת בשבת. (וכן נראה שאין לברך על מילה זו, שיש ספק אם היא מועילה).

מסקנות

א. מותר לדחות ברית של תינוק שצריך לשמור חלק

מעור הערלה שלו לצורך ניתוח פלסטי שיערך

באותו מקום בגיל מבוגר יותר.

ב. יש ערך לעשיית מילה חלקית ביום חול, למרות שיש ספק אם יוצאים בה ידי חובה; אולם לא בשבת.

ג. מי שהתחיל למול בשבת, אך מחמת אונס לא סיים את המילה, אינו נחשב כמחלל שבת.

סימן לו**טבילת גיורת בזמן נידתה****ראשי פרקים****שאלה**

- א. טומאה בקבלת התורה בהר סיני
- ב. "גר שנתגייר כקטן שנוולד" במתן תורה
- ג. "גר שנתגייר כקטן שנוולד" לענין טומאת זיבה
- ד. משמעות מחלוקת הרמב"ם והר"ש למעמד הר סיני
- ה. גיור בטומאה
- ו. האם דם נידה מהווה חציצה?

תשובה**מסקנות****שאלה ***

האם מותר לגיורת לטבול את טבילתה ליהדות כשהיא בנידתה?

יש לדון בשאלה זו בשני מצבים:

- א. האם העובדה שהיא נידה מונעת את טבילתה לגיורת?
- ב. כשהיא עדיין רואה דם, האם הדם מהווה חציצה?

א. טומאה בקבלת התורה בהר סיני

המקור לטבילת גר הוא גיור אבותינו בהר סיני (במות מ"ו ע"ב). התורה אסרה לגשת אל אשה שלושה ימים לפני מעמד הר סיני (שמות י"ט ט"ו).

* אדר א' תשל"ו.

וחז"ל למדו מכאן לפולטת שכבת זרע תוך ג' ימים, שהיא טמאה (שבת פ"ו ע"ב). ומשמע שהטומאה עיכבה את טבילת הגירות. אולם לא מסתבר לומר כן, דא"כ מי שהיתה נידה, האם לא יכלה לקבל את התורה? וזאת לא מצינו שהיה מישהו מישראל שלא היה במעמד הר סיני! ובכלל, לגויים אין טומאה אלא מדרבנן!

ועוד, במסכת הוריות (י"א ע"א) מבואר שאין זב מטמא אלא מן הדיבור (בהר סיני) ואילך; ומי שהיה זב לפני כן, אין זיבתו מטמאת אלא מלאחר הדיבור ואילך. וא"כ זו, הפולטת שכבת זרע שהיתה בה לפני הדיבור, אינה מטמאת. וא"כ מדוע הקפידה התורה על כך שלא יגשו אל אשה ג' ימים? וע"כ צריך לומר לומר שהקב"ה רצה שיהיו טהורים לפני מתן תורה.

ב. "גר שנתגייר כקטן שנוולד" במתן תורה

אלא שעדיין יש להקשות: הרי בני ישראל התגיירו ע"י הטבילה שלפני מתן תורה. וכך מבואר במסכת יבמות (מ"ו ע"ב), שהגמרא רצתה לומר בה"א שטבילה בגר נלמדת מהפסוק "וכבסו שמלותם" (שמות י"ט י"ד), והרמב"ם (הל' איסורי ביאה פ"ג ה"א) אכן למד טבילת גר מפסוק זה (ע"י תורה שלמה פרשת יתרו פרק י"ט אות קמ"ד קמ"ט). ומסתבר שגוי זב שהתגייר, אין זיבתו